

Adresas: <https://www.lrytas.lt/kultura/daile/2021/02/02/news/menininke-jurate-stauskaite-gal-reiketu-atsisakyti-dar-vieno-ordino--18126165/>

Autorius: Rūta Mikšionienė

Data: 2021-02-04 09:28

Menininkė Jūratė Stauskaitė: „Gal reikėtų atsisakyti dar vieno ordino?“

„Tau prezidentė įteikia apdovanojimą – ir bučiuok tą ordiną, bet tavęs nereikia. Tavo veikla įvertinama, tačiau kaip ją panaudoti Lietuvos labui – niekam nerūpi“, – ištarė Jūratė Stauskaitė.

Šių metų vasario 6 dieną Vilniaus vaikų ir jaunimo dailės mokykla (VVJDM), vadovaujama 73-ųjų J. Stauskaitės, mini savo veiklos 30-metį. Pirmoji privati dailės ugdymo įstaiga, sukurta iš sovietinių gniaužtų išsilaisvinusioje Lietuvoje, ne tik išgyveno sunkmečius, bet ir suformavo vertingą asmenybės ugdymo vizualinio meno priemonėmis metodiką.

Čia nėra talentų atrankos arba griežtų akademinų reikalavimų bei pažymių, o ir laukiami ne tik moksleiviai, bet ir kūdikiai ar senjorai.

Prieš keletą metų mokykla turėjo net 300 mokinių, bet per karantiną jų sumažėjo iki 180.

Pirmame Mokytojų namų aukšte šios mokyklos iniciatyva, bendradarbiaujant su Vilniaus savivaldybe, atsirado ir unikali Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija, kurioje moksleivių darbai dažnai eksponuojami šalia garsiausių šalies dailininkų kūrinių, vyksta susitikimai, diskusijos.

Jubiliejaus proga mokykla Mokytojų namams ir miestui padovanojo didžiulį piešinį vidiniame pastato kiemelyje, kuriame vyksta įvairiausi renginiai. Šios mokyklos dėstytojai, menininkai Jurga Barilaitė ir Algimantas Černiauskas jį sukūrė, panaudoję VVJDM mokinių darbus.

– Sausio įvykių trisdešimtmetis daugelį žmonių privertė prisiminti skaudžią, kruviną ir kartu nepaprastai viltingą mūsų atkurtos valstybės pradžią. Turbūt neatsitiktinai įkūrėte mokyklą nė mėnesiui nepraėjus po 1991 metų sausio 13-osios? – paklausiau J.Stauskaitės

– Taip, ne be reikalo tiek daug dėmesio skiriama Nepriklausomybės ir Sausio įvykių trisdešimtmečiui. Praėjus trečdaliui amžiaus galima apžvelgti rezultatus ir sudėti į istorinį stalčiuką – ir asmeninės biografijos, ir tautos istorijos.

Jeį pažvelgsime į pradžią – tai laisvės ir permainų nuotaikos, kurios vis stiprėjo susikūrus Sąjūdžiui ir paskelbus Nepriklausomybę, vyravo visose mūsų gyvenimo srityse. O menininkų – jautrių ir į viską labai greitai reaguojančių žmonių – bendruomenėje, tai buvo ypač juntama.

Juk kaip tik tuo metu Vilniaus Dailės akademijos studentai vertė iš postų savo senuosius profesorius, Muzikos ir teatro akademijoje taip pat prasidėjo permainos. Naujo vėjo ilgesys ir gaudesys palietė visus.

Bendravau su jau patyrusia dailės pedagoge Aldona Dapkute, kuri vėliau tapo meno terapijos pradininke Lietuvoje. Ji dėstė meno mokykloje ir taip pat buvo įsitikinusi, kad su jaunuimu reikėtų dirbti kitaip. Be to, mes abi gerai prisiminėme, kokios nuobodžios dailės pamokos buvo vidurinėje mokykloje.

Planavome įsteigti savo dailės studiją – ateis dešimt žmonių ir pabandysime.

Tačiau tai buvo tik planai, o jų įgyvendinimas jau tiesiogiai susijęs su 1991 m. sausio 13-osios įvykiais. Po tos baisios nakties buvo aišku, kad reikia imtis ko nors daugiau, ne tik tapyti paveikslus. Atėjo suvokimas, kad jei esi savo šalies pilietis, turi prisidėti prie jos ateities.

Visada turėjau daug idėjų, bet sovietmečiu nebuvo jokių galimybių jas įgyvendinti. Tai be galo sunku – ir kūrybine, ir psichologine prasme. Buvo visiškos nevilties momentų. Todėl ta mūsų valstybės laisvė ne tik „suteikė sparnus“, bet galbūt net ir išgelbėjo mane. Iš karto pajutau, kad dabar jau galiu kažką nuveikti.

– Kaip nutiko, kad jūs įsikūrėte Vilniaus mokytojų namuose?

– Tiesiog kreipėmės į tuomečius Mokytojų namų vadovus, kurie sutiko duoti kambarį būsimai mokyklai. Sprendimą priėmė ir dabartinė direktorė Zita Žepnickienė.

Tuomet parašėme pirmąjį skelbimą, kuris buvo išspausdintas „Literatūroje ir mene“ bei „Šiaurės Atėnuose“. Jis puikiai atspindi tų laikų nuotaiką: *„Nusišluostykim ašaras, teatlėgsta širdys, surinkim išvartytus sienų akmenis. Statykim, te mūsų barikados tampa amžiniais pastoliais, kad neužtektų viso pasaulio tankų jiems įveikti. / Jaunus, smalsius žmones, gebančius piešti ir trokštančius pažinti, kviečiu į Jaunimo dailės studiją.“*

Vasario 6 dieną studijoje įvyko pirmoji pamoka. Patyrėme tikrą šoką, kai supratome, kad tai nebus mažytė dailės studijėlė. Mat suvažiavo koks šimtas žmonių iš visos Lietuvos. Ne tik iš Vilniaus, bet ir iš Kauno, Panevėžio. Taip ir važinėjo pirmuosius metus. Jaunimas, studentai.

Vaikų tuomet dar nebuvo. Pirmieji mūsų studijos lankytojai buvo ypač imlūs, kūrybingi. Dirbti buvo nepaprastai įdomu.

Mūsų trisdešimtmečio šūkis – „Gimėm kartu su laisve“. Bet jau nuo pirmųjų dienų buvau įsitikinusi, kad šios mokyklos užduotis – ne gaminti dailininkus, o per dailės pažinimą, per kūrybingumą ugdyti laisvą žmogų. Sausio įvykiai buvo tarsi priminimas, kad per vieną naktį tas naujas žmogus tikrai neatsiras

– Pirmame skelbime buvo ir kreipimasis į verslininkus, kurie galėtų prisidėti prie mokyklos gyvavimo. Tačiau per visus tris dešimtmečius tokių buvo nedaug?

– Deja. Nuo pat pradžios gyvuojame ir be valstybės paramos. Keletą pirmųjų metų gyvenau beveik be pajamų. Nepriklausomybės pradžioje buvau įsitikinusi, kad užeisiu į vieną kitą banką arba solidžią įmonę ir jie tokį sumanymą nors truputį parems. Na, bent padės atsistoti ant kojų. Apsilankiau visuose tuo metu veikusiuose bankuose, o išėjusi iš paskutinio atsisėdau ant laiptų ir pravirkau.

Tiesa, mus šiek tiek parėmė G.Soroso fondas, J.Vienožinskio meno mokyklos direktorius atidavė senų molbertų. Esu dėkinga ir „Lietuvos rytui“, kurio redaktorius Gedvydas Vainauskas net kelerius pirmuosius metus palaikė sumokėdamas nuomą už patalpas.

Tačiau iki šiol taip ir neatsirado nė vienas solidus nuolatinis rėmėjas ar mecenatas. Per tris dešimtmečius nebuvo ir jokio nutarimo, kad tokio tipo mokyklą galėtų nors kiek remti valstybė ar savivaldybė. Nors, pavyzdžiui, Skandinavijos šalyse parama privačioms mokykloms dažnai siekia net 80 procentų. Bandėme naudotis „Mokinio krepšeliais“, bet jie naudingi tik mokinių tėvams, o mums – nuostolingi, nes apskaita tokia sudėtinga, kad būtų reikėję samdytis dar vieną buhalterę.

Bet kai sumanėme mokyklos trisdešimtmečio proga sukurti Mokytojų namų kiemelyje piešinį, buvau maloniai nustebinta – „Gotas“ kelioms dienoms paskolino keltuvą, spaustuvė „Spalvų sala“ davė dažų, o mano draugė verslininkė, užsiimanti kosmetika, parėmė pinigais. Taigi po trisdešimties metų mokykla pagaliau gavo paramą.

– Verslininkų bei valdininkų vaikų mokykloje turbūt buvo nemažai? Esu girdėjusi, kad pas jus mokėsi net dabartinio Lietuvos prezidento Gitano Nausėdos dukra?

– Taip, ji buvo tikra introvertė, teko nemažai padirbėti, kol pajuto savo galimybes, atsipalaidavo, atsiskleidė. Ir tikrai gražių darbų sukūrė. Tėvai džiaugėsi, susitikę ne kartą dėkojo.

– Ar nebijote konkurencijos? Juk šiandien jau yra daugybė privačių dailės studijų, būrelių, mokyklų?

– Nelabai, nes jau turime didžiulį įdirbį. Ir įdomu, kad dauguma tų dailės studijų ir mokyklų programų parašytos pagal mūsų mokyklos vadovėlį „Meno pažinimas: mokytojas – mokinys“, kurį 2001 metais išleido „Baltos lankos“. Bent per tai mūsų idėjos plinta.

Man skaudu, kai žmonės susižavėję šūkčioja – ar girdėjote, kaip dailės mokoma Norvegijoje? O Amerikoje?

Atsimenu kai į savo parodą Norvegiją nusivežiau kelis mūsų mokyklos vadovėlius, tai į atidarymą atėjusios menininkės juos tuoj išgraibstė, sumokėjo po 100 eurų už kiekvieną. Mat jos dirba mokykloje ir mūsų metodika jas tiesiog sužavėjo. Tai kam žvalgomės svetur? Gal geriau tuos savo vadovėlius išversti į anglų kalbą ir pasiūlyti kitiems?

Mūsų vadovėlio buvo dvi knygos, ir galėjome išleisti dar bent dešimt. Juk kiekvienais metais mokytojai kuria naujas, dar įdomesnes programas. Bet kas jas leis?

Švietimo ministerijai mūsų programos atrodo per daug laisvos, valdininkai įsitikinę, kad jų nesupras paprastas mokytojas. Neseniai sužinojau, kad ministerijoje net nėra atsakingo žmogaus, kuris domėtųsi tuo, kas Lietuvoje vyksta šioje srityje.

– Mokyklų, gimnazijų dailės programos iki šiol ypač neįdomios. Ar nebandėte siūlyti savo varianto Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai? Juk tokia, pačių įvairiausių gabumų vaikams skirta programa ypač tinkama bendrojo lavinimo įstaigoms?

– Geras klausimas. Kadangi mūsų mokykloje nėra konkurso, daugiau negu pusė ateinančių mokinių nepasižymi išskirtiniais gabumais dailės srityje. Ateina tie, kuriems tai tiesiog įdomu arba tėvai atveda. Taigi mes puikiai matome, kaip mokoma mokyklose dailės dalykų.

Įdomu, kad palankius mūsų pamokas tas skirtumas tarp gabių ir mažiau gabių smarkiai sumažėja. Visiems dailė pasidaro įdomi, nes mūsų dėstymo metodika išgryninta per daugybę metų. Dabar, kai tenka dirbti nuotoliniu būdu, jau nufilmuota puikių pamokų, kurios tiktų visoms mokykloms.

Išgirdusi, kad dabar ruošiamos naujos programos bendrojo lavinimo mokykloms, tikėjausi, kad Švietimo ministerija pakviest mane į kokią nors diskusiją. Tačiau taip ir nesulaukiau. Atsitiktinai man į rankas pakliuvo beveik parengta naujoji programa. Pirmoji mano reakcija – neviltingas. To, ką darėme tris dešimtmečius, – nė ženklo.

Ji labiau tiktų dailės mokyklų auklėtiniams, o ne visai klasei paprastų moksleivių.

– Prieš dešimt metų būtent Švietimo ministerija jus pristatė Gedimino ordinui ir jį įteikė prezidentė Dalia Grybauskaitė. Juk tai liudija, kad jūsų veikla švietimo srityje žinoma ir vertinama?

– Taip, tau prezidentė įteikia apdovanojimą – ir sėdėk kampe, džiaukis, bučiuok tą ordiną, bet tavęs nereikia. Tavo veikla aukščiausiai įvertinama, bet kas yra ta veikla ir kaip ją panaudoti Lietuvos labui – niekam nerūpi, nėra net su kuo pasikalbėti.

Ministerija kuria programas nuo nulio, nors dar šio amžiaus pradžioje šviesaus atminimo Vega Vaičiūnaitė mūsų mokykloje sukūrė naujovišką ir jau daugelį metų naudojamą programą vaikams. Ji skirta visiems – gabiems ir negabiams, nes tai ne vien dailės žinios. Daug svarbiau – mokytis pažinti pasaulį ir save per dailę, per vaizdą.

Jau kelis dešimtmečius mokome to, kas dabar pateikiama kaip didžiausia naujiena ir būtinas gebėjimas šiame medijų amžiuje – vizualinio mąstymo.

Bet to nėra naujoje dailės programoje, todėl suėmė toks piktumas, kad pamaniau, jog, matyt, reikia ir šito ordino atsisakyti.

Kai žmogus gauna apdovanojimą – jis niekam neįdomus, nereikalingas. Kai 2003 m. atsisakiau Rolando Pakso suteikto Vytauto Didžiojo ordino, iš karto atsidūriau pirmuose dienraščių puslapiuose, o prie mano durų išsirikiavo korespondentų eilė.

Kai rašau projektus Kultūros tarybai, sugaištu daugybę laiko. O paskui vis tiek tų pinigų negaunu. Tas pinigų nedavimas aiškiai rodo, kad „bobute, užtenka, tau jau per 70 metų, ko čia prašinėji kapeikų?“. Ir jie teisūs. Mūsų mokyklai nebereikia įrodinėti, kad dirbame gerai.

Reikėtų tik palaikyti jos veiklą, bet tam nėra jokių finansinių mechanizmų. Lengva dalyti medalius ir kitus garbės ženklus, kurie neįpareigoja.

Per savo gyvenimą turbūt turiu surinkusi visus valstybinius apdovanojimus, kuriuos įmanoma gauti. Ir Vilniaus savivaldybės „Šv. Kristoforą“, ir Valstybinę premiją, ir Kultūros ministerijos garbės ženklą „Nešk savo šviesą ir tikėk“. Na, gal tik Nacionalinės premijos trūksta. Turėjau ir du medalius – Vytauto Didžiojo ir Gedimino. Dabar liko tik vienas.

Šiemet vėl parašėme projektus, bet neaišku, ar gausime nors kiek pinigų, nors reikia ir archyvus sutvarkyti, ir programas suskaitmeninti. Norisi tikėti, kad gal kada nors kam nors visgi prireiks šitos patirties. Jau toks amžius, kai nesinori per daug plėšytis ar piktintis. Trys dešimtmečiai – netrumpas laikas, jaučiuosi daug padariusi. Mokykla ir be tos paramos išgyvens, jei bus tėvų, norinčių patikėti mums savo vaikus.

